

KATARZYNA GRYMM*

RATOWNIK MEDYCZNY – ZAWÓD PRZYDATNY W RÓŻNYCH OBSZARACH BEZPIECZEŃSTWA WEWNĘTRZNEGO

Abstrakt

Niniejszy artykuł jest fragmentem pracy magisterskiej pod tytułem „Celowość funkcjonowania specjalistycznych jednostek ratownictwa medycznego we współczesnej Polsce jako nowej struktury ratowniczej”. Przedstawia sylwetkę ratownika medycznego w Polsce oraz miejsca, w których może on znaleźć zatrudnienie wykorzystując swoje umiejętności. Podstawowym miejscem pracy ratowników medycznych są jednostki Państwowego Systemu Ratownictwa Medycznego, jednakże ich potencjał może być wykorzystany również w służbach mundurowych. W zależności od miejsca zatrudnienia istnieją różnice w uprawnieniach ratownika medycznego. Różnice zostaną przedstawione na podstawie obowiązujących aktów prawnych.

Słowa kluczowe: ratownik medyczny, ratownik, System Państwowego Ratownictwa Medycznego, sytuacja kryzysowa, zdarzenie o charakterze terrorystycznym.

Kim jest ratownik medyczny?

W polskich aktach prawnych nie ma konkretnej definicji ratownika medycznego. W *Ustawie z dnia 8 września 2006 roku o Państwowym Ratownictwie Medycznym*¹ są wymienione jedynie wymagania, które należy spełnić, aby zostać ratownikiem medycznym. System PRM (Państwowe Ratownictwo Medyczne) przede wszystkim opiera się na tej grupie zawodowej, natomiast w *Ustawie* zdefiniowany jest jedynie lekarz systemu oraz pielęgniarka systemu.

Według artykułu 10. ww. *Ustawy* zawód ratownika medycznego może wykonywać osoba, która posiada pełną zdolność do czynności prawnych i stan zdrowia pozwalający na wyko-

* Katarzyna Grymm – absolwentka Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego na kierunku ratownictwo medyczne (studia I stopnia) oraz Uniwersytetu Warszawskiego na kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne (studia II stopnia). Kontakt e-mail: grymmkatarzyna@gmail.com.

¹ Ustawa z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym, Dz.U. 2006 Nr 191 poz. 1410, dalej: Ustawa, Ustawa o PRM, Ustawa o Państwowym Ratownictwie Medycznym.

nywanie tego zawodu, wykazuje znajomość języka polskiego w stopniu wystarczającym do wykonywania tego zawodu oraz uzyskała tytuł zawodowy licencjata lub magistra na kierunku ratownictwo medyczne². Dodatkowo, aby móc wykonywać ten zawód, należy stale aktualizować swoją wiedzę i umiejętności w różnych formach doskonalenia zawodowego³. Ratownik medyczny ma uzyskać 200 punktów edukacyjnych w ciągu pięcioletniego okresu edukacyjnego i przedstawić dowód na ich uzyskanie podległemu wojewodzie w karcie doskonalenia zawodowego.

Aby w pełni zrozumieć temat, należy dodatkowo wyjaśnić pojęcia pierwszej pomocy, kwalifikowanej pierwszej pomocy oraz medycznych czynności ratunkowych. Przytoczę tu definicję tych pojęć zawartych w *Ustawie o PRM*.

- *Pierwsza pomoc* – „zespół czynności podejmowanych w celu ratowania osoby w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego wykonywanych przez osobę znajdującą się w miejscu zdarzenia, w tym również z wykorzystaniem wyrobów medycznych i wyposażenia wyrobów medycznych, w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 20 maja 2010 r. o wyrobach medycznych (Dz.U. 2020 r. poz. 186), oraz produktów leczniczych wydawanych bez przepisu lekarza dopuszczonych do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej”⁴.
- *Kwalifikowana pierwsza pomoc* – „czynności podejmowane wobec osoby w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego przez ratownika”⁵, który posiada zaświadczenie o ukończeniu kursu w zakresie kwalifikowanej pierwszej pomocy.
- *Medyczne czynności ratunkowe* – „świadczenia opieki zdrowotnej w rozumieniu przepisów o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, udzielane przez jednostkę systemu, o której mowa w art. 32 ust. 1 pkt 2, w warunkach pozaszpitalnych, w celu ratowania osoby w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego”⁶.

Podsumowując, pierwszej pomocy udziela każdy człowiek, natomiast kwalifikowanej pierwszej pomocy udziela ratownik posiadający zaświadczenie o ukończeniu kursu z zakresu KPP. Z kolei medycznych czynności ratunkowych udziela ratownik medyczny w warunkach pozaszpitalnych w ramach zespołu ratownictwa medycznego. Ratownik medyczny zatrudniony w podmiotach leczniczych udziela świadczeń zdrowotnych inne niż medyczne czynności ratunkowe.

Miejsca pracy ratownika medycznego

System Państwowego Ratownictwa Medycznego

Podstawowym miejscem pracy ratownika medycznego w Polsce są jednostki systemu Państwowego Ratownictwa Medycznego. Zalicza się do nich zespoły ratownictwa medycznego (ZRM), szpitalne oddziały ratunkowe (SOR) oraz dyspozytornie medyczne. Nadzór nad funkcjonowaniem systemu w danym województwie sprawuje wojewoda. Odpowiada on także za tworzenie i aktualizowanie Wojewódzkiego Planu Działania Systemu Państwo-

² Ustawa o Państwowym Ratownictwie Medycznym, art. 10.

³ Tamże, art. 12.

⁴ Tamże, art. 3, ust. 7.

⁵ Tamże, art. 3, ust. 2.

⁶ Tamże, art. 3, ust. 4.

we Ratownictwo Medyczne. Specyficznymi zespołami ratownictwa medycznego są lotnicze zespoły, które funkcjonują w ramach Lotniczego Pogotowia Ratunkowego oraz podlegają dodatkowo *Prawu Lotniczemu*. W skład załogi zespołu LPR wchodzi pilot, ratownik medyczny lub pielęgniarka systemu oraz lekarz systemu. Łączna liczba stacjonujących jednostek ratownictwa medycznego, w tym sezonowych ZRM wynosiła w 2020 roku 1585 zespołów⁷.

Zgodnie z *Ustawą* zespołem ratownictwa medycznego jest jednostka systemu, o której mowa w art. 32 ust. 1 pkt 2, podejmująca medyczne czynności ratunkowe w warunkach pozaszpitalnych, spełniająca wymagania określone w ustawie. W skład zespołu podstawowego wchodzi dwóch ratowników medycznych. W skład zespołu specjalistycznego wchodzi lekarz systemu oraz dwóch ratowników medycznych. W obu przypadkach niezbędny jest także kierowca, którym najczęściej jest jeden z ratowników medycznych, posiadający uprawnienia do prowadzenia pojazdów uprzywilejowanych⁸. Kierownikiem w przypadku zespołu podstawowego jest ratownik medyczny lub pielęgniarka systemu, mająca doświadczenie w wymiarze minimum 5000 godzin pracowanych w jednostkach systemu w ciągu ostatnich 5 lat. Z kolei w przypadku zespołu specjalistycznego kierownikiem jest lekarz systemu⁹.

Kolejnym miejscem pracy w ramach systemu PRM jest szpitalny oddział ratunkowy (SOR). Zgodnie z definicją zawartą w *Ustawie* jest to „komórka organizacyjna szpitala w rozumieniu przepisów o działalności leczniczej, stanowiąca jednostkę systemu, o której mowa w art. 32 ust. 1 pkt 1, udzielająca świadczeń opieki zdrowotnej osobom w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego, spełniająca wymagania określone w ustawie”². SOR udziela świadczeń zdrowotnych osobom przetransportowanym przez zespoły ratownictwa medycznego, lotnicze zespoły ratownictwa medycznego lub zespół transportu sanitarnego, ale także osobom zgłaszającym się samodzielnie. Głównym zadaniem jest wstępna diagnostyka oraz stabilizacja podstawowych funkcji życiowych. Na obszarze szpitalnego oddziału ratunkowego wyróżnia się siedem obszarów: segregacji medycznej, rejestracji i przyjęć, resuscytacyjno-zabiegowy, wstępnej intensywnej terapii, terapii natychmiastowej, obserwacji, konsultacyjny, zaplecza administracyjno-gospodarczego¹⁰.

Następnym elementem wchodzącym w skład systemu PRM jest dyspozytornia medyczna, którą określa się jako „komórkę organizacyjną urzędu wojewódzkiego (...) utworzoną w celu przyjmowania i obsługi zgłoszeń alarmowych przekazywanych z centrów powiadamiania ratunkowego, o których mowa w art. 3 ust. 2 ustawy o systemie powiadamiania ratunkowego¹¹, przyjmowania powiadomień o zdarzeniach oraz wykonywania zadań przez dyspozytorów medycznych¹². Ciekawostką jest możliwość utworzenia w województwie mazowieckim oraz śląskim dwóch dyspozytorni medycznych, którą daje ustawa o PRM.

⁷ M. Klimczak, *Zespoły ratownictwa medycznego*, źródło: <https://www.gov.pl/web/zdrowie/zespoły-ratownictwa-medycznego> [15.02.2021 r.].

⁸ Zgodnie z art. 106 ust. 1 Ustawy z dnia 5 stycznia 2021 r. o kierujących pojazdami, Dz.U. 2011 Nr 30 poz. 151.

⁹ Ustawa o PRM, art. 36, ust. 5.

¹⁰ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 27 czerwca 2019 r. w sprawie szpitalnego oddziału ratunkowego, Dz.U. 2019 poz. 1213, par. 5 ust. 1.

¹¹ Ustawa z dnia 22 listopada 2013 r. o systemie powiadamiania ratunkowego, Dz.U. 2019 poz. 1077 oraz 2020 poz. 568 i 695, dalej: Ustawa o systemie powiadamiania ratunkowego.

¹² Ustawa o PRM, art. 3, ust. 14a.

Funkcjonowanie powyżej opisanych jednostek oraz przepływ informacji między nimi zapewnia System Wspomagania Dowodzenia Państwowego Ratownictwa Medycznego. To „system teleinformatyczny umożliwiający przyjmowanie zgłoszeń alarmowych z centrów powiadamiania ratunkowego¹³ oraz powiadomień o zdarzeniach, dysponowanie zespołów ratownictwa medycznego, rejestrowanie zdarzeń medycznych, prezentację położenia geograficznego miejsca zdarzenia, pozycjonowanie zespołów ratownictwa medycznego oraz wsparcie realizacji zadań przez zespoły ratownictwa medycznego, wojewódzkiego koordynatora ratownictwa medycznego i krajowego koordynatora ratownictwa medycznego”¹⁴.

Państwowa Straż Pożarna

Kolejnym miejscem, w którym pracę może znaleźć ratownik medyczny, jest Państwowa Straż Pożarna. Zgodnie z art. 1 Ustawy o Państwowej Straży Pożarnej „powołuje się Państwową Straż Pożarną jako zawodową, umundurowaną i wyposażoną w specjalistyczny sprzęt formację, przeznaczoną do walki z pożarami, klęskami żywiołowymi i innymi miejscowymi zagrożeniami”¹⁵. Jednostki PSP mogą być pierwsze na miejscu zdarzenia. Z tego względu funkcjonariusze zobowiązani są do posiadania umiejętności udzielania przynajmniej pierwszej pomocy.

Straż Pożarna zajmuje się kilkoma rodzajami ratownictwa: wysokościowym, wodnym, technicznym, medycznym, chemicznym i ekologicznym oraz działaniami poszukiwawczymi – ratowniczymi. Do każdego rodzaju Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej opublikowała *Zasady Organizacji*¹⁶ Są to wymagania, które musi spełniać jednostka PSP lub OSP włączona do Krajowego Systemu Ratowniczo Gaśniczego (KSRG), aby prawidłowo i profesjonalnie udzielać pomocy. *Zasady organizacji ratownictwa medycznego w KSRG* zawierają szczegółowe informacje dotyczące organizacji ratownictwa medycznego w poszczególnych jednostkach Państwowej Straży Pożarnej. Ratownictwo medyczne realizują wszystkie jednostki PSP oraz jednostki OSP włączone do KSRG, które posiadają gotowość operacyjną do podjęcia działań z tego zakresu ratownictwa przez co najmniej dwóch ratowników kwalifikowanej pierwszej pomocy (ratownik KPP) w rozumieniu *Ustawy*, w składzie zastępu ratowniczego. Zastęp ratowniczy to „pododdział liczący od trzech do sześciu ratowników, w tym dowódca, wyposażony w pojazd przystosowany do realizacji zadania ratowniczego”¹⁷. Wyznaczono trzy poziomy gotowości operacyjnej: poziom A, B oraz C.

Dla poziomu A dana jednostka posiada zdolność do podjęcia działań ratownictwa medycznego z zakresu kwalifikowanej pierwszej pomocy przez co najmniej jeden zastęp składający się co najmniej z czterech ratowników, z czego minimum dwóch to ratownicy KPP (tzw. rota medyczna).

¹³ Ustawa o systemie powiadamiania ratunkowego, art. 3 ust. 2.

¹⁴ Tamże, art. 36, ust. 15.

¹⁵ Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej, Dz.U. 1991 Nr 88 poz. 400 z późniejszymi zmianami, art. 1.

¹⁶ *Wykaz ważniejszych zasad obowiązujących w KSRG*, źródło: <https://www.gov.pl/web/kgpsp/wykaz-wazniejszych-zasad-obowiazujacych-w-ksrg> [2.10.2020 r.].

¹⁷ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 3 lipca 2017 r. w sprawie szczegółowej organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego, Dz.U. 2017 poz. 1319, par. 6, ust. 1, pkt. 2.

Jednostka posiadająca gotowość poziomu B składa się przynajmniej z jednego czteroosobowego zastępu, w którym wszyscy ratownicy to ratownicy KPP, jednakże mają wyznaczoną rotę medyczną dysponującą niezbędnym sprzętem do udzielania kwalifikowanej pierwszej pomocy.

Poziom gotowości C jest możliwy w przypadku posiadania w gotowości do podjęcia działań ratownictwa medycznego z zakresu kwalifikowanej pierwszej pomocy sześciuosobowej sekcji. W jej skład musi wchodzić przynajmniej dwóch instruktorów ratownictwa medycznego będących z wykształcenia ratownikami medycznymi oraz muszą być wyznaczone dwie rotę medyczne z niezbędnym sprzętem.

Zasady organizacji ratownictwa medycznego w KSRG wskazują przypadki, kiedy podmioty KSRG mogą udzielić pomocy poszkodowanym z zakresu kwalifikowanej pierwszej pomocy. Po pierwsze może to nastąpić, gdy nie ma na miejscu zdarzenia zespołu ratownictwa medycznego, ale także gdy poszkodowany znajduje się w strefie niebezpiecznej, gdzie dostęp jest możliwy tylko ze specjalistycznym sprzętem, którego nie posiadają ratownicy medyczni. Strażacy dysponują sprzętem oraz wiedzą niezbędną do udzielania pomocy poszkodowanym oraz ich ewakuacji w warunkach niebezpiecznych bez względu na charakter zdarzenia.

6 marca 2019 roku w Dzienniku Ustaw opublikowano rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie wykazu świadczeń zdrowotnych, które mogą być udzielane przez ratownika medycznego w ramach zadań Policji, Służby Ochrony Państwa, Straży Granicznej oraz Państwowej Straży Pożarnej¹⁸. Załącznik nr 2 do tego rozporządzenia określa wykaz świadczeń zdrowotnych, które mogą być udzielane przez ratownika medycznego samodzielnie w warunkach zagrożenia wystąpienia zdarzenia o charakterze terrorystycznym, ale także w obszarze klęsk żywiołowych oraz w strefie działań wojennych. Warunkiem jest udzielanie tych świadczeń podczas realizacji zadań służbowych, co oznacza, że ratownik medyczny musi być funkcjonariuszem Państwowej Straży Pożarnej, Policji, Służby Ochrony Państwa lub Straży Granicznej. Ponadto rozporządzenie to zawiera zwiększoną liczbę leków, które taki ratownik medyczny może podać samodzielnie, bez nadzoru lekarza. *De facto* daje to większe możliwości pomocy poszkodowanym w warunkach zagrożenia terrorystycznego, klęski żywiołowej czy działań wojennych przez ratownika medycznego będącego funkcjonariuszem ww. służb niż przez ratownika medycznego będącego w składzie zespołu ratownictwa medycznego systemu Państwowego Ratownictwa Medycznego. Ponadto, zgodnie z rozporządzeniem, funkcjonariusz – ratownik medyczny może samodzielnie wykonywać drobne zabiegi chirurgiczne, czyli zszyć drobne rany¹⁹. Dla porównania w warunkach przedszpitalnych ratownik medyczny w ZRM nie może zszyć drobnych ran, nie ma też do tego zapewnionego sprzętu, a w warunkach szpitalnych na zlecenie lekarza może jedynie asystować przy drobnych zabiegach chirurgicznych²⁰.

¹⁸ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 6 marca 2019 r. w sprawie wykazu świadczeń zdrowotnych, które mogą być udzielane przez ratownika medycznego w ramach zadań Policji, Służby Ochrony Państwa, Straży Granicznej oraz Państwowej Straży Pożarnej, Dz.U. 2019 poz. 472, dalej: Rozporządzenie MSWIA w sprawie wykazu świadczeń zdrowotnych.

¹⁹ Tamże.

²⁰ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 16 grudnia 2019 r. w sprawie medycznych czynności ratunkowych i świadczeń zdrowotnych innych niż medyczne czynności ratunkowe, które mogą być udzielane przez ratownika medycznego, Dz.U. 2019 poz. 2478.

W warunkach pokojowych, przy braku zagrożenia wystąpieniem zdarzenia terrorystycznego, na obszarze kłęski żywiołowej strażak-ratownik medyczny udziela pomocy poszkodowanemu na poziomie kwalifikowanej pierwszej pomocy. W sytuacji zagrożenia terrorystycznego, kłęski żywiołowej czy działań wojennych, kiedy zdarzenie zostanie zakwalifikowane jako mnogie czy też masowe²¹, funkcjonariusze-ratownicy medyczni mogą być niezwykle pomocni na miejscu zdarzenia, dzięki swoim dodatkowym uprawnieniom. Jednakże w przypadku zdarzenia mnogiego lub masowego, które nastąpiło, na przykład, w wyniku wypadku komunikacyjnego, funkcjonariusze-ratownicy medyczni mogą jedynie udzielić pomocy z zakresu KPP, co może przyczynić się do zwiększenia śmiertelności poszkodowanych, którym na czas nie zostanie udzielona odpowiednia pomoc. Przykładem może być użycie kwasu transeksamowego w przypadku lekkiego oraz średniego urazu czaszkowo-mózgowego, który zmniejsza śmiertelność podany po jak najkrótszym czasie od zaistnienia urazu²². Lek ten funkcjonariusz-ratownik medyczny może podać samodzielnie w przypadku zagrożenia terrorystycznego, na obszarze kłęski żywiołowej oraz w strefie działań wojennych, ale w pozostałych sytuacjach już nie. Ratownik medyczny zatrudniony w jednostkach systemu PRM nie może w ogóle podać kwasu transeksamowego. Można zatem zauważyć że taki poszkodowany może liczyć na najlepszą pomoc, zgodnie z najnowszą wiedzą medyczną, jedynie w przypadku sytuacji określonych w Rozporządzeniu Ministra MSW z dnia 6 marca 2019 roku.

Policja

Ratownik medyczny w strukturach Policji jest wymieniony w zespołach medycznych oddziałów prewencji oraz samodzielnych pododdziałów prewencji. Według *Decyzji Komendanta Głównego nr 12 z dnia 22 stycznia 2016 roku*²³, w jej ramach funkcjonują 24 zespoły medyczne. W województwie mazowieckim, w tym w Warszawie, stworzone są trzy zespoły medyczne w oddziale prewencji, ponadto po jednym zespole znajduje się jeszcze w samodzielnym pododdziale prewencji w Płocku oraz w Radomiu. W skład takiego zespołu wchodzi lekarz oraz dwóch ratowników medycznych.

Zgodnie z Ustawą o PRM ratownik medyczny zatrudniony w oddziałach prewencji, samodzielnych pododdziałach prewencji, w Centralnym Pododdziale Kontrterrorystycznym Policji „BOA” oraz w samodzielnym pododdziale kontrterrorystycznym Policji²⁴, może udzie-

²¹ *Procedura postępowania na wypadek wystąpienia zdarzenia z dużą liczbą poszkodowanych wersja 2.0*, Ministerstwo Zdrowia, Warszawa, 4 września 2020, s. 5, źródło: <https://www.gov.pl/attachment/456e-ce66-871d-4a19-8523-867c1b5e5532> [15.02.2021 r.].

²² I. Roberts, H. Shakur-Still, *Effects of tranexamic acid on death, disability, vascular occlusive events and other morbidities in patients with acute traumatic brain injury (CRASH-3): a randomised, placebo-controlled trial*, *The Lancet*. 4 października 2019, źródło: <https://www.thelancet.com/action/showPdf?pii=S0140-6736%2819%2932233-0> [16.02.2021 r.].

²³ Decyzja Komendanta Głównego nr 12 z dnia 22 stycznia 2016 roku w sprawie w sprawie utworzenia, struktury organizacyjnej i etatowej oddziałów prewencji Policji oraz samodzielnych pododdziałów prewencji Policji.

²⁴ O których mowa w art. 5c ust. 1 Ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, Dz.U. 1990 Nr 30 poz. 179.

łać świadczeń zdrowotnych, w tym medycznych czynności ratunkowych²⁵. Jednakże należy podkreślić, że w *Zarządzeniu Komendanta Głównego Policji nr 10 z dnia 3 kwietnia 2019*²⁶ nie ma wzmianki na temat obecności ratownika medycznego w samodzielnych pododdziałach kontrterrorystycznych Policji. Można zatem wnioskować, że w przeciwieństwie do oddziałów prewencji, w tych jednostkach nie jest przewidziany etat dla funkcjonariusza-ratownika medycznego.

Artykuł 11 ustęp 3 punkt 7a Ustawy o PRM mówi o możliwości udzielania świadczeń zdrowotnych, w tym medycznych czynności ratunkowych, przez ratownika medycznego, samodzielnie lub na zlecenie lekarza, „w ramach działań antyterrorystycznych realizowanych przez służby podległe lub nadzorowane przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych”²⁷. Natomiast rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 6 marca 2019 roku zawiera wykaz świadczeń zdrowotnych udzielanych przez ratownika medycznego w przypadku zagrożenia wystąpieniem zdarzenia o charakterze terrorystycznym²⁸. Definicje zarówno zdarzenia o charakterze terrorystycznym, jak i działań antyterrorystycznych zostały zawarte w Ustawie z dnia 10 czerwca 2016 roku o działaniach antyterrorystycznych. Zgodnie z nią:

- *zdarzenie o charakterze terrorystycznym* – to sytuacja, „co do której istnieje podejrzenie, że powstała na skutek przestępstwa o charakterze terrorystycznym, o którym mowa w art. 115 § 20 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, lub zagrożenie zaistnienia takiego przestępstwa”²⁹;

Artykuł 115 paragraf 20 Kodeksu karnego stanowi: „Przestępstwem o charakterze terrorystycznym jest czyn zabroniony zagrożony karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 5 lat, popełniony w celu:

- 1) poważnego zastraszenia wielu osób,
 - 2) zmuszenia organu władzy publicznej Rzeczypospolitej Polskiej lub innego państwa albo organu organizacji międzynarodowej do podjęcia lub zaniechania określonych czynności,
 - 3) wywołania poważnych zakłóceń w ustroju lub gospodarce Rzeczypospolitej Polskiej, innego państwa lub organizacji międzynarodowej – a także groźba popełnienia takiego czynu”³⁰.
- *działania antyterrorystyczne* – „to działania organów administracji publicznej polegające na zapobieganiu zdarzeniom o charakterze terrorystycznym, przygotowaniu do przejmowania nad nimi kontroli w drodze zaplanowanych przedsięwzięć, reagowaniu w przypadku wystąpienia takich zdarzeń oraz usuwaniu ich skutków, w tym odtwarzaniu zasobów przeznaczonych do reagowania na nie”³¹.

²⁵ Ustawa o PRM, art. 11 ust. 3 pkt. 7b.

²⁶ Zarządzenie nr 10 Komendanta Głównego Policji z dnia 27 marca 2019 w sprawie struktury organizacyjnej i etatowej samodzielnych pododdziałów kontrterrorystycznych Policji.

²⁷ Ustawa o PRM, art. 11 ustęp 3 punkt 7a.

²⁸ Rozporządzenie MSWiA w sprawie wykazu świadczeń zdrowotnych.

²⁹ Ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych, Dz.U. 2016 poz. 904, art. 2, ust. 7, dalej: Ustawa o działaniach antyterrorystycznych.

³⁰ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks Karny, Dz.U. 1997 Nr 88 poz. 553 z późniejszymi zmianami, art. 11, par. 20.

³¹ Ustawa o działaniach antyterrorystycznych, art. 2, ust. 1.

Policjant-ratownik medyczny może udzielać świadczeń zdrowotnych, w tym medycznych czynności ratunkowych samodzielnie lub na zlecenie lekarza, określonych w *Rozporządzeniu Ministra Zdrowia* z dnia 16 grudnia 2019 roku w oddziałach prewencji, samodzielnych pododdziałach prewencji oraz w samodzielnych pododdziałach kontrterrorystycznych. Rozszerzone uprawnienia, jakie daje ww. rozporządzenie, ma policjant-ratownik medyczny w przypadku zagrożenia wystąpienia zdarzenia o charakterze terrorystycznym, na obszarze klęski żywiołowej oraz w strefie działań wojennych. *Ustawa* z dnia 8 września 2006 roku o PRM wskazuje na możliwość udzielania świadczeń zdrowotnych określonych w *Rozporządzeniu Ministra Zdrowia* z dnia 16 grudnia 2019 roku podczas działań antyterrorystycznych.

Analizując te akty prawne można wywnioskować, że więcej może zrobić policjant – ratownik medyczny jedynie podczas reagowania na zaistniałe zdarzenie o charakterze terrorystycznym, natomiast podczas zapobiegania, przygotowań do przejmowania nad nimi kontroli oraz usuwania skutków funkcjonariusz-ratownik medyczny udziela świadczeń zdrowotnych, takich samych jak ratownik medyczny pracujący w systemie PRM.

Sily Zbrojne RP

Ratownik medyczny może również znaleźć zatrudnienie w strukturach Wojska Polskiego. Jego praca i zakres obowiązków został uregulowany w *Rozporządzeniu Ministra Obrony* z dnia 8 marca 2019 roku w sprawie zakresu świadczeń zdrowotnych udzielanych przez ratownika medycznego wykonującego zadania zawodowe w podmiotach leczniczych, dla których podmiotem tworzącym jest Minister Obrony Narodowej, oraz w jednostkach niebędących podmiotami leczniczymi. Ten akt prawny określa wykaz świadczeń zdrowotnych, które mogą być udzielane przez ratownika medycznego samodzielnie, ale w sytuacji kryzysowej lub podczas zabezpieczenia medycznego działań jednostek podległych Ministrowi Obrony Narodowej.

Warto tu przytoczyć definicję sytuacji kryzysowej, która została zawarta w *Ustawie* z dnia 26 kwietnia 2007 o zarządzaniu kryzysowym. Według ustawodawcy sytuację kryzysową należy rozumieć jako „sytuację wpływającą negatywnie na poziom bezpieczeństwa ludzi, mienia w znacznych rozmiarach lub środowiska, wywołującą znaczne ograniczenia w działaniu właściwych organów administracji publicznej ze względu na nieadekwatność posiadanych sił i środków”³². W zależności od charakteru zdarzenia zaangażowane i odpowiedzialne są różne służby. Pojęcie sytuacji kryzysowej może być szeroko rozumiane, nie jest jasno określone kiedy daną sytuację należy uznać za kryzysową³³. Istnieją w polskim prawie ustawy o stanie wyjątkowym, stanie klęski żywiołowej oraz stanie wojennym, natomiast tylko w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 6 marca 2019 r. została wspomniana klęska żywiołowa, konkretnie obszar klęski żywiołowej. Mając do dyspozycji trzy konkretne sytuacje uregulowane w polskim prawie, tworzy się więc kolejne, nieokreślone w prawie lub wykorzystuje się pojęcia niezwykle szeroko rozumiane.

³² Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym, Dz.U. 2007 Nr 89 poz. 590 z późniejszymi zmianami, art. 3, pkt 1.

³³ M. Brzeziński, *Sytuacja kryzysowa w rozumieniu ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym – analiza pojęcia*, „e-Politikon” 2013, nr 6, s. 80–99.

Najpopularniejszym miejscem pracy ratownika medycznego w strukturach Wojska Polskiego jest praca w Morskiej Służbie Poszukiwania i Ratownictwa (SAR). Według informacji znajdujących się na stronie internetowej tej służby rozbitkom udziela się „kwalifikowanej pomocy medycznej” co, jak się można domyślać, oznacza kwalifikowaną pierwszą pomoc³⁴. Ani w *Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 8 kwietnia 2013 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu wykonywania zadań poszukiwania i ratowania życia na morzu przez Morską Służbę Poszukiwania i Ratownictwa, oraz sposobu realizacji uprawnień członków ochotniczych drużyn ratowniczych* ani w *Planie SAR* nie zostało jasno określone jakiego rodzaju pomocy udziela się rozbitkom. W *Planie SAR* znajduje się wyłączenie informacja, że w przypadku wprowadzenia stanu klęski żywiołowej na podstawie *Ustawy z dnia 18 kwietnia 2002 roku o stanie klęski żywiołowej* system Państwowego Ratownictwa Medycznego ma współpracować z Morską Służbą Poszukiwania i Ratownictwa.

Jedyną konkretną sytuacją, podczas której ratownik medyczny ma jasno określone uprawnienia, są zabezpieczenia medyczne podczas działań jednostek podległych Ministrowi Obrony Narodowej. Zgodnie z załącznikiem nr 1 do *Rozporządzenia Ministra Obrony z dnia 8 marca 2019 roku* ratownik ma określone uprawnienia pracując w podmiotach leczniczych oraz jednostkach, których twórcą jest MON.

Zakończenie

Podsumowując, podstawowym miejscem pracy ratownika medycznego są jednostki systemu Państwowego Ratownictwa Medycznego. Jednakże może on znaleźć zatrudnienie także w służbach podległych Ministrowi Spraw Wewnętrznych czy też Ministrowi Obrony Narodowej. Uprawnienia ratownika medycznego bez względu na to miejsce pracy nie są jednak ujednocnione. Istnieją rozporządzenia wydane przez poszczególnych ministrów, jednakże wprowadzają one pewien chaos. Generalnym problemem jest brak ustawy o zawodzie ratownika medycznego oraz listy medycznych czynności ratunkowych, a także świadczeń zdrowotnych innych niż medyczne czynności ratunkowe jednolitych bez względu na miejsce pracy oraz pracodawcę.

Po kontroli Najwyższej Izby Kontroli trwającej od stycznia 2018 roku do czerwca 2019 roku okazało się, że w Policji tylko 5,3% funkcjonariuszy posiada tytuł ratownika i potrafi udzielać kwalifikowanej pierwszej pomocy, natomiast w Państwowej Straży Pożarnej aż 98% strażaków posiada kwalifikacje i są ratownikami kwalifikowanej pierwszej pomocy³⁵.

Tytuł w języku angielskim:

**PARAMEDIC – PROFESSION USEFUL
IN DIFFERENT KIND OF INTERNAL SECURITY**

³⁴ *Sposoby działania*, Morska Służba Poszukiwania i Ratownictwa, źródło: <https://www.sar.gov.pl/pl/sposoby-dzialania> [2.10.2020 r.].

³⁵ *NIK sprawdza szkolenia w służbach MSWiA. Zmiany potrzebne od zaraz*, www.infosecurity24.pl, 15 października 2020, <https://www.infosecurity24.pl/nik-sprawdza-szkolenia-w-sluzbach-mswia-zmiany-potrzebne-od-zaraz?fbclid=IwAR3FcK8mYnrxiwHpKOrPGR7QiENXfentz9QQM02Zy26FfsM1pZpbuAEiSsg> [23.01.2021 r.].

Bibliografia

Akty prawne

- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 3 lipca 2017 r. w sprawie szczegółowej organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego, Dz.U. 2017 poz. 1319.
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 6 marca 2019 r. w sprawie wykazu świadczeń zdrowotnych, które mogą być udzielane przez ratownika medycznego w ramach zadań Policji, Służby Ochrony Państwa, Straży Granicznej oraz Państwowej Straży Pożarnej, Dz.U. 2019 poz. 472.
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 16 grudnia 2019 r. w sprawie medycznych czynności ratunkowych i świadczeń zdrowotnych innych niż medyczne czynności ratunkowe, które mogą być udzielane przez ratownika medycznego, Dz.U. 2019 poz. 2478.
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 27 czerwca 2019 r. w sprawie szpitalnego oddziału ratunkowego, Dz.U. 2019 poz. 1213.
- Ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych, Dz.U. 2016 poz. 904.
- Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej Dz.U. 1991 Nr 88 poz. 400 z późniejszymi zmianami.
- Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym, Dz.U. 2007 Nr 89 poz. 590 z późniejszymi zmianami.
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks Karny, Dz.U. 1997 Nr 88 poz. 553 z późniejszymi zmianami.
- Ustawa z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym, Dz.U. 2006 Nr 191 poz. 1410 z późniejszymi zmianami.

Artykuły

- Brzeziński M., *Sytuacja kryzysowa w rozumieniu ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym – analiza pojęcia*, „e-Politikon” 2013, nr 6, s. 80–99.

Źródła internetowe

- Klimczak M., *Zespoły ratownictwa medycznego*, źródło: <https://www.gov.pl/web/zdrowie/zespoły-ratownictwa-medycznego>.
- NIK sprawdza szkolenia w służbach MSWiA. Zmiany potrzebne od zaraz, 15 października 2020, <https://www.infosecurity24.pl/nik-sprawdza-szkolenia-w-sluzbach-mswia-zmiany-potrzebne-od-zaraz?fbclid=IwAR3Fck8mYnrxiwHpKorPGR7QiENXfentz9QQM02Zy26FfsM1pZpbuAEiSsg>.
- Procedura postępowania na wypadek wystąpienia zdarzenia z dużą liczbą poszkodowanych wersja 2.0*, Ministerstwo Zdrowia, Warszawa, 4 września 2020, <https://www.gov.pl/attachment/456ece66-871d-4a19-8523-867c1b5e5532>.
- Roberts I., Shakur-Still H., *Effects of tranexamic acid on death, disability, vascular occlusive events and other morbidities in patients with acute traumatic brain injury (CRASH-3): a randomised, placebo-controlled trial*, „The Lancet” 4 października 2019, źródło: <https://www.thelancet.com/action/showPdf?pii=S0140-6736%2819%2932233-0>.
- Sposoby działania*, Morska Służba Poszukiwania i Ratownictwa, źródło: <https://www.sar.gov.pl/pl/sposoby-dzialania>.
- Wykaz ważniejszych zasad obowiązujących w KSRG*, źródło: <https://www.gov.pl/web/kgpsp/wykaz-wazniejszych-zasad-obowiazujacych-w-ksrg>.